

När ordet blir ofritt

Det var fullsatt på Malmö stadsbibliotek när Internationell författarscen tillsammans med Svenska PEN bjöd på ett spännande program som uppmärksammade Fängslade författares dag.

I ett samtal med Rakel Chukri, redogör den ryske journalisten Alex Tor för det omfattande förtryck som råder i Putins Ryssland. På papperet är det en demokrati men yttrandefriheten är trängd. Till det skrämmande med situationen i Ryssland hör att frispråkiga och regimkritiska författare och journalister inte ens kan vara säkra utanför landet. Därför lever Tor med skyddad identitet i sin exil.

Naimeh Doostdar, fristadsförfattare i Malmö, berättar om situationen för journalister och författare i Iran som hon nyligen lyckats lämna. Doostdar vittnar om en omfattande censur där ingen bok kan ges ut utan att först ha genomgått en grundlig granskning där allt för regimen opassande stryks. På en publikfråga om hur det är med jämställdheten i Iran kan Naimeh Doostdar inte låta bli att skratta. Hon förklarar sedan att något sådant som jämställdhet mellan könen överhuvudtaget inte existerar i Iran. Lagarna i sig motverkar kvinnorörelsens målsättningar. Men det finns visst hopp om att kvinnorörel-

Fängslade författares dag i Malmö bjöd bland annat på ett samtal mellan Per Svensson, Mezgebu Hailu Habtewold och Martin Schibbye.

FOTO: CLEMENS ALTGÅRD

sen, för en sådan existerar i landet, på sikt ska kunna få större utrymme.

Dawit Isaak har suttit fängslad i 12 år och tre månader utan rättegång i Eritrea. Vi får höra Håkan Paaske läsa upp en tidningsartikel som Dawit Isaak skrivit. En text om hur de eritreanska myndigheterna försuttit chansen att bekämpa spridningen av hiv och aids.

I det följande samtalet mellan Per Svensson och Martin Schibbye samt Mezgebu Hailu Habtewold handlar det om situationen i Eritreas grannland. Som bekant satt Schibbye i etiopiskt fängelse tillsammans med sin kamrat Johan Persson. Fängenskapen varade i 438 dagar vilket också blivit titeln på den bok de skrivit tillsammans. Mezgebu Hailu Habtewold, som för när-

varande är fristadsförfattare i Stockholm, hotades av fängelse, men lyckades fly från Etiopien. Den bild han ger av villkoren för landets journalister och författare var ytterligare ett exempel på hur rädda totalitära regimer är för det fria ordet. Enligt Schibbye finns det en risk för att Etiopiens hårda presslagar kommer att inspirera andra regimer till hårdare behandling av journalister.

Fängslade författares dag

Freitag 15 november. Malmö stadsbibliotek.
Medverkande: Per Bergström, Rakel Chukri (intervjuare) Alex Tor,

Naeimeh Doostdar, Per Svensson (intervjuare) Martin Schibbye och Mezgebu Hailu Habtewold, Håkan Paaske

(uppläsare).
En inspelning av arrangemanget finns på Bambuser: <https://bambuser.com/v/4101446>

Clemens Altgård

Dansant samspel med glimt i ögat

DANS
Rooms/Still Shivering
Koreografi och dans: Miguel Azcue och Johanna Jonasson
Scenografi: Miguel Azcue
Ljusedesign: Thomas Dozler och Johannes Burström
Scen: Månteatern, Lund

Danskompaniet Memory Wax har i snart tio år verkat med Malmö som utgångspunkt och med särskild inriktning på nya mötesformer mellan dansen och publiken och på dansföreställningar för barn och ungdom. Men just nu kan danspubliken i Skåne möta gruppen i två vuxenproduktioner på scen under pågående miniturné i regionen, i torsdags på Månteatern i Lund.

I den första föreställningen, "Rooms", möter

vi dansaren Miguel Azcue inramad av fyrkantiga konstruktioner, som både kan ses som dörrar och som barriärer. Inledningsvis är det fråga om långsam minimalism i butoh-teknikens anda. Dansaren ritar in mönster i golvet, reser sig långsamt och börjar utforska de olika rummen, efterhand i ett högre tempo. Ljudkulissen antyder inkräktare i form av ekande fotsteg. Vi kan tänka oss den klassiska drömmen där någon passerar dörrar och går från det ena rummet till det andra.

Föreställningen kretsar också kring individens rumslighet, behovet av rymd men också av revir och ramar.

I kvällens andra produktion, "Still shivering"

av och med Johanna Jonasson, är det betydligt mer uppsluppet i anslaget. Jonasson leker medvetandeövningar med publiken och river av ett lätt överansträngt shownummer innan hon besinnar sitt öde och tar sig an mer utsatta identiteter.

Föreställningen är inspirerad av amerikanskan Cindy Sherman och hennes iscensatta fotografi med olika slags masker. Med stillsam humor och koreografisk uppfinningsrikedom spejar och leker Jonasson med skiftande utstyrselar och lockar både till skratt och inlevelse. Här finns ett härligt samspel med publiken och en glimt i ögat som aldrig utesluter att glidandet mellan roller och uttryck

också är en vådlig inre process med överraskningar bakom varje hörn. Memory Wax står för en dansform som är tillgänglig och som vill samtala med sin publik. Det innebär inte att de båda koreograferna och dansarna Miguel Azcue och Johanna Jonasson hamnar i tillrättalagda och övertydliga pedagogiska pretentioner. Nej, de förenar på ett självklart och utsökt sätt ambitionen att vara trogna sina intentioner i uttryck och koreografi samtidigt som de vill tydligt inkludera sin publik i den konstnärliga upplevelsen.

Jan A Johansson

Fotnot: Memory Wax avslutar sin turné i Kristianstad (Kulturhuset Barbacka) den 19 november.

Sagor och slavar

Det är måndag kväll och jag befinner mig i Miami. Den lokala biografen visar britten Steve McQueens nya film "12 years a slave", en av årets mest omtalade filmer. Dessutom är det fortfarande hett ute och således en utmärkt kväll att sätta sig i en sval biosalong.

Biografen är en sådan där biograf som bara finns i USA. De aktuella titlarna visas upp på en stor neonskylt strax ovanför ingången. Titlarna glittrar i mörkret och lovar liksom extra mycket filmmagi. Jag köper en stor burk popcorn med smör på och sätter mig i alongen.

Steve McQueen är videokonstnären som sadlat om och blivit dramaregissör. Och även om jag beundrade hans konstnärskap undrar jag om han inte har hittat hem nu i den närmast gränslösa fiktionens värld.

Hans fem år gamla debut Hunger, om den hungerstrejkande IRA-medlemmen Bobby Sands, är en modern klassiker. McQueens filmer är aldrig okomplicerade att se, utan svidande berättelser att ta sig igenom.

Hans andra film Shame handlade om sexmissbruk och precis som i debuten bar skådespelaren Michael Fassbender filmens hela tyngd skavandes på sina axlar.

"12 years a slave" (premiär i Sverige 20 december) baseras på den sanna historien om Solomon Northrup som kidnappas och säljs som slav i den amerikanska södern i mitten av 1800-talet.

Att jag faktiskt ser filmen i den amerikanska södern gör inte visningen helt okomplicerad. Jag ser mig runt omkring i biosalen och börjar dela in publiken i svarta och vita, slavar och tyranner. Och jag undrar vad de tänker om den här sagan som utspelar sig för 150 år sedan, men vars djupa orättvisor märks än idag i det amerikanska samhället.

Det är som att luften sakta sugts ut ur biosalongen. Och kvar sitter jag med glatta fingrar i popcornfraset.

Det är en fantastisk film, djupt rörande. Och den ack så outnyttjade Chiwetel Ejiofor gör en makalös prestation som Solomon Northrup. Den blir till exempel aldrig kuriös på samma sätt som Quentin Tarantinos "Django Unchained".

Men ändå kan jag känna ett visst missnöje med att Steve McQueen valt att fokusera på dåtiden, när slaveriet är något som existerar än idag.

Jag förstår att det ligger nära hans eget ursprung, men genom att berätta något historiskt så vävs nästan automatiskt alla sagans obligatoriska ramar in i berättelsen, inklusive ett slutet gott allting gott.

Hur mycket mer angeläget skulle han kunna göra en film om slavarbetare på dagens italienska tomatodlingar? En film som utspelar sig på Lampedusas båtkyrkogårdar? Förmodligen något häpnadsväckande.

Men det är förvånansvärt många författare och filmare som återvänder om och om igen till slaveriets dåtid. Men ett lysande undantag är italienaren Fabrizio Gattis reportagebok "Bilal – På slavrutten till Europa". Den är så mycket här och nu att allting bleknar i jämförelse. Och om Steve McQueen ska sätta lika starkt avtryck han gjorde som samtidskonstnär borde han sluta se tillbaka och istället använda fiktionen till att gestalta vår nutid.